

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 59 (9743)

1975 чылдың март 12, среда

1925 чылда үндэсизилтигинен.

Өртсө 2 көп.

СЭКП ТК-ның декабрь (1974 чыл) Пленуму тоску беш чылдың сөөлгү чылында көдээниң ажилчилериниң мурунуга тодаргай сорулгаларын салган. Ол сорулгаларын жүсөдиринге Тываның тараажылары база-ла төлөптин салынышкынын кийер ужурулу. Ону боттаңдыры-биле колхозтар, совхозтар улуг ажилдарын калбарткан.

Чазын тараа тарыыр черин эрткен чылдарындан хөйүн бөлөткөн. Шөлдерге 146 муң ажыг тонна органиктиң чемишидилгенин сөөртүп үндүргөн. Ылангы Би-Хем, Каа-Хем районнарның ажил-агыйлары, Көдээ ажил-агыйның дуржулга станциязы дыка хөй органиктиң чемишидилгенин шөлдерде төккөн. Ол черлер өдөк төгөрник планын 108—145 хуу хүсеткен. Өдөк сөөртүлгези ам-даа үргүлчүлөп турар. Марттын 1-де медээ-биле алырга, республиканың ажил-агыйлары кышкы үедө 28 муң тонна өдөкти шөлдерге үндүргөн.

Минералдыг чемишидилгелерин колхозтар, совхозтар сөөртүп ап турар. Шупту 13 муң тонна минералдыг чемишидилгени алыр ужурулу. Оон 8,5 муң ажыг тонна чедиртинген.

ТАРААЖЫ, ҮЕ ДАЛАШТЫРЫП ТУР

Ам тараажылар үрезиниң чажарына бөлөткөп турар. Сөөлгү медээден алырга, республикада нитри-биле хынаттыңан үрезиниң 83 хуузу чажар шынарына чедир бөлөткөн, оон иштинден 56 хуузу бирги болгаш ийги кластык болуп турар. Дыка хөй ажил-агыйлар тараа база мал чема культураларың чөтпөс үрезиниң күркүрүлүрүндан болгаш республиканың өскө ажил-агыйлардан тытпын ап турар.

Колхоз, совхозтарның тускай эртемнигерли агротехниктиң бөлүмнерин, механизатор кадрларның мергежилин бедир курстарын организастап, КПТУ-нун салбырларына чаа механизаторларын өөредип, сугатчыларын бөлөткөп, оларга херегээр херекселдерин тытпын турар.

Сиген, тараа шөлдерин база одарларын суг-биле дошталдыр ажилды база чорудуп турар. 1850 га черде сугну дошталдырган. Ол — планын 80 хуузу. Ажил-агыйларда тракторларның, автомашиналарын болгаш көдээ ажил-агыйның өскө-даа херекселдерин септелгези ам хайнышкынын. Марттын 1-де медээ-биле алырга, тракторларның 58,8, андызыларның 63,8, саякаларның 59,9 хуузу септеттинген.

«Кызыл тараачын», «Саян», ССРЭ-нің 50 чылы аттыг, «Көк-Тей», «Өк», «Кызыл туз» «Революцияның чалбыжы», «Алдан-Маадыр» совхозтар, Би-Хемде «Хадын», Каа-Хемде «Идилгез», «Коммунисттик орук», Чөөн-Хемчикте «Искра», «Октябрь 30 чылы» колхозтар тоску беш чылдың доозукчу чылының дүжүдүнү дугайында улуг сагыш салышынын илередип турарлар. Үстүндө адаттыңан совхоз, колхозтарда үрезин материалын чажарына бүрүнү-биле бөлөткөп дооскан, үрезиниң 75—85 хуузу бирги болгаш ийги кластык. Ында тракторлар септелгези организастыг чорудуп, мал чема культуралар, картофель болгаш ногаалар өстүрер зверооларын тургускулаан.

Ынчалзажок чамдык ажил-агыйларның чакы тарылгага бөлөткөп кошокан. Чижээ, Тока аттыг, «Чыраа-Бажы», «Бай-Тал», «Тыва», «Совет Тыва» совхозтарда, Тес-Хеминиң «Ак-Эрик», Эрзининиң «Коммунизм орук», Улуг-Хеминиң «Х Улуг хурал» колхозтарында чажар шынарына чедир бөлөткөн үрезин 27—60 хуу-ла болуп турар. Дыка хөй үрезин чогуур кондициязыга чедир бөлөткөтүмзүн. Тракторларны, көдээ ажил-агый, машиналарын септеп турарын организастааны чөтпөс. Чамдык ажил-агыйлар тараа культураларын болгаш картофельдин үрезини-биле бүрүн хандырттырмаан.

Ам-даа хөй хемчээлдиг сула үрезиниң Абакандан сөөртүп алыр ужурулу. Ынчангаш «Тес-Хем», СЭКП-нин ХХII съездин аттыг, Жданов аттыг, «Ак-Туру», «Найрал», Тока аттыг совхозтар болгаш Эрзин районун колхозтары үрезин сөөртүп алырын дүрдөлдөй эргежок чугула. Ону сөөртүрүнөк автотранспортту, бүдүрүкчүдүг ажыглаар херек.

Кукуруза, картофель, ногаа өстүрер зверооларын чамдык колхоз, совхозтарда ам-даа тургуспаан. Амдызында ындыг зверооларын чүгдө «Бүрэн», «Сүт-Хөл», «Ак-Туру», «Найрал» совхозтарда тургускулаан. Ынчалзажок оларның ажилдар ужурулу чакостарын дирекцияның дужаалы-биле оларга быжылгаваан, ол культураларын тарып өстүрериниң талазы-биле агротехниктиң кичээлдерин эрттирбейн турар.

Эн чугула айтыргыларның бирезин болза, ногаа культураларын тарып өстүреринге бөлөткөзү болур. Парниктерин, оларның рамаларын, ынзидер өдөкти, черни сонгаарладышыкын чокка доран бөлөткөзү херек. Ногаа культураларының үрезиниң чогуур үезинде шилип алыры чугула. Марттын ийги он хонунда помидор өзүмнерин тарып олуртуп. Бар теплицаларын амдыгааштан ажилдадып эгездээри чугула.

Үстүндө айтыканындан алырга, тараажыларын кыдыр ажилдарын хөй-дур. Час манава. Ынчангаш бүгү-ле чүвени чакы тарылганын бетинде кылып дооскан турар ужурулу. Тараажыны үе далаштырып тур.

1975: БЕШ ЧЫЛДЫҢ ДООЗУКЧУ ЧЫЛЫ

АЗААН-МААДЫР КӨЖӨНӨН ЧАРААЛЫ

«Революцияның чалбыжы» совхозтун хойжузу Иван Петрович Сафоновка

ажык чагаа

Иван Петрович! Тоску беш чылдың эртен тодаралыктың чылында кайыс-даа күжө-нишкениң ажилдар, чылды чедириниң доозар дээш бөдө-дик социалистик хуузагына ап, чарыштык керезин чарган болгай бис. Чыл түнелинде көөргө, хүлээлгелеринсиз күү-сеттинген, харин-даа алааны-выстан ашкан-дыр: төрүүр 100 хойга олаштыр, Силер 144, а мен 136 хураган алган. Бистин бо чедириниң Тывага хөй ажилын улам ийги хөгжүдө-риниң хөмчөлөрүн айткан СЭКП обкомунун Х пленуму-нун доктаалы күжөдиринге бистериниң үлүг-хууусу бооп кирген.

Эрткен 1974 чыл хөй ажил-дын хөгжүдөринге, илаңгы хураганны менди алырыга, хойун баш сагын өстүрерине «дүжүктү» чыл болган. Бистиниң совхозтан манга кеш чижектен көргүзбей, Иван Петрович, Төрүүр 100 баш хойга олаштыр совхоз нияткан-быле 95 хураганны, Шекээр брига-лазы 107, Огу-Шолдуу—104 хураганны, өпкү бригадалаза 100 аныдын алтылаан. 29 хой-жу 100-төн 151, 38 хойжу 90-дан 99 чедир хураганны менди дооруктурган. Оларнын иштин-ден Д. А. Ооржак 151, Э. Д. Сарыгала 124, С. А. Ооржак 120, О. В. Монгуш 120, Д. С.

Алаан-маадыр хойжулар күш-ажыктың чедириниң бы-жылгадышан, 1975 чылда улам күжөнишкениң ажил-даары-биле бедиктен социали-стик хуузагына алган. Ол күш-ажыктың ээлгеге мен ба-за кирдим. Күш-ажыктың бүдүрүк-чүдүн улам бедиринге соци-алистик чарыштын иштин-ден укур-дуузын СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыргырында олапал айт-кан. Эн иштырнык, өзөш чары-галдарың, хөй продук-цияны бээр — чарыштың кол-утказы болгай. Төрүн турту-га чик, бот-унелги, бедик шы-нардыг дүктү, эшти бөр дээш хойжулар, бистер, ол ажил-ныч демисеге шуудур ту-руж укурлуугу бис.

Коммунисттик партияныг Кыргырынга, көдээ ажил-ады ажилалчыларының 1975 чылда Бүгү-үнелде социалистик чарышын дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ның Министр-лер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның док-таалыга ажил-ишчя хей-ады

ГРАФИКТИ МУРНАДЫ

Енисей пархозоствоуноң район эргелдигин ажилдакчылар боттарының бо чылгы соци-алистик хуузагына дөштү-түн септелгези графикте көр-дүнгөсүнө 15 доук бурун-гаар доозарын иштиндерин.

Ол иштинериниң коллектив икк сагып турар. Март бирге чедир 12 бүксерин, кургаг чүк аажыглаар 3 болгаш нефть про-дуктуларын сөөртү 4 баржаны долу септээш, бедириниң шу-гумунда тургускан. Боду чорур сүдүнүн база ийн бүксериниң септелгези хуузазындан эрте дооскан. Кызыл чорутас чогуур ажилдарының графикти херек кырында 1250 кижик-ша мур-лай берген.

Амгы үедө сүдүлө септеки-лериниң мурнакчаларының степандык Күш-ажыктын ал-дар тутун МБВ-177 теплокла-

КУЛЬТУРА АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ХУРАЛЫ

Дүүн Кызылга республика-ның культура болгаш уран чүлү ажилдакчыларының ак-тив хуралы эртен, «СЭКП ТК-ның Деклар» (1974 ч.) Плену-мунун иштиндеринге болгаш СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыргырында үндө-лүзү, культура болгаш уран чүлү ажилдакчыларының беш чылдың доозукчу чылында со-рулгаларының дугайында ийгиликте республиканың куль-

тура мнистри М. С. Хомушку кылган. Чугаалашкан айтыр талазы-биле санал-онол солту-газына хөй кижик киришкен. Республиканың культура ажилдакчыларының 1975 чыл-да социалистик хуузагына хура-га балдыан. Ажилчы чоннарың эң икк библиотекка хандырылганын талазы-биле 1974 чылда соци-алистик чарыштын тилекти-леринге шаңналдарын тымыска-

Тыва АССР-нің Министрлер Чөвүлелинде болгаш облпрофчөвүлелде ТИЛЕКЧИ РАЙОНГА

Тыва АССР-ның Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофчөвү-лел эрткен чылдың дөрткү кварталында республиканың чурт-тактыгың черлерин чагайжыдар болгаш арыг-шевер тургуза-рының социалистик чарышын тунелдиң чугаалажып көр-гөн.

Чуртакчылыг черлерин чагайжыдар болгаш арыг-шевер тургузарының планын даялгаларын, социалистик хуузагына күүсөдир талазы-биле республикада элэон ажилдар кыл-дыгынын демдөгөн. Ылангы Каа-Хем районун ажилчы чоннары социалистик хуузагына күүсеткен. Чурталга бажынырына кол болгаш үрүкөк септелгени 15,1 муң рубльге кылып чоруткан. Газ плиталары 38 квартирга тургускан. Чурталга тудуунуң планын район 297,2 хуу күү-сеткен, 908 дербетчин метр чурталга шөлү ажыглаа кирген.

Эрткен чылдың дөрткү кварталында чуртакчылыг черлер-ин чагайжыдар, арыг-шевер тургузар дөш социалистик чарыштын тилектиң кылдыр Каа-Хем районун санааш, аада РСФСР-ның Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң илтиңир Кызыл тутун база 1500 рубль шаңгалыг тымыр деп, Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофчөвүлел иштин-ден.

Беш чылдың доозукчу чылында алган социалистик хууза-гелерин маал-аз күүсөдирин хандырын, чуртакчылыг чер-лерин чагайжыдар, арыг-шевер тургузар талазы-биле чөтпөс-терин чагайжыларын тодаргай хөмчөлөрүн алырын райкуу-комнарга Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофчөвүлел дааскан.

«Кызыл тууду» эргелелинде Николай Константинович Ве-лигодский удуурган туудукчулар «Турист» дээр аалчылар бажының тууунун чурталга корпузунун сөөлгү казым салып кириккен. Бригада тууду материалдарының талазы-биле бердөшкөккөр турза-лаа, бар аргааларын ажилдап турган, 1975 чылдың январының планын онаалдазын күүсеткен.

Эрткен патинада тууду эргелелинде 1974 чылда социали-стик чарыштын тилектиң тураскааткан хурал болган. Аааа социалистик чарыштын тилектиңерин шаңалап, Олар-ның иштинде бо бригаданың электротехникчи Михаил Пет-рович Карпов «Социалистик чарыштын тилектиң» деп хөрөк демдээ-биле шаңгалган.

ЧУРУКТА: мурнакчы калмакчы М. П. Карпов. А. СОДУНАМНЫҢ фотоу.

Хуусаа бетинде

Каа-Хем районда «Бүрэн» совхозтун ажил-ишчилери тос-ку беш чылдың доозукчу чылы-ның чазын чедириниң-биле уг-кааннар. Совхоз бирги кварталда күрүгөсө сүт саларының планын ай бурунгаар ажы-күүсөдирген. Марттын эгезин-де-ле квартал планындан ажы-күүсөдирген 7 тонна сүттү бүрөн-челер дужаган.

Ону совхозтун сүт-бараан фермазының коллектив икк ча-ча чедир алганым тайлыбыр-ларын ол ажил-агыйның ди-ректор Николай Максимович Алышынден илтиңериске, ол мынча дээн: — СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыргырына хөй ажил-ады бистиниң төп сүт-бараан фермазының салыны-лары кызымак, шуудур ажил-дар турар. Кыштын байкалы калыг-дошук, мал чема өзөш-дээш сүт салдызын куу-латпас дээш болдунар бүтү хөмчөлөрүн алган бис. Малга чема болбаазыралым бээр чөк чорумчалыг ажилдар турар. Илекке бээр чемин аааа лайындарып, саванга язы-бу-ру хоолууду чүлдөр холааш, ону амлаан-сүзүн кийр болбаа-зыралым бээр чорук иштер-иниң сүдүн элбедики турар. Бүрөнчилер баштайгы че-диншкенин ийчаар чедип ал-гынар. Бистиниң корр.

АПРЕЛЬ 19-ТА—КОММУНИСТИГ СУББОТНИК

Владимир Ильяич Левиный төрүтүнгөн хуунда бээр 105 чыл болур онгога тураскааткан коммунистик субботник эртин-дер дугайында москвалыклар-ның эгелекчи саналын най-мысаладып болгаш район-ның ажилчы чоннары калба-биле деткип, кыдыр ажил-дарын амдыгааштан планан ту-рар.

Дүүн эртен наймысаладып № 12 автобазаның калуу-га ажил-ишчилериниң иштин-ден болган. Аааа автобазаның чөлаачылары, септекилер, инженер-техниктиң ажилдакчы-лары «Кызыл субботникти» хууну салыпчы, коммунистик күш-ажыктың-биле демдөгөзүр иштиндерин.

Митингте коммунистик чачы-ны П. Н. Дворак, коммуни-стик күш-ажыктың бригадала деп бөдөк атты элбедип турар Бри-гадалык кежижүүтү, «Социали-стик чарыштын тилектиң» деп хөрөк демдөгөп чөлаачы Н. В. Буянов болгаш өскөдөр-даа өсө ап, чүве чугаалап, автотранспорт бүдүрүлгезиниң ажил-ишчилерин коммунистик субботниктиң хуунда чарыс кижик деп ажилдагырың кий-гырын, ол хуу онза бүдүрүкчү-лүг, кызымакка ажилдарын хүлээткелер.

Митингтин кижикчилери апрель 12-ни шалыпчы күш-ажыл-биле демдөгөзүр соци-алистик хуузагына хүлээп алганнар. Бүдүрүлгезин 110 чөлаачылар күш-ажылдың байыры болур ол ху-пунде наймысаладып туудуларын ажилдап, 3,5 муң тонна тууду материал-ларын сөөртүрар. Чөлаачы-ларның 75 хууу камнап алган кывар-чаар материалын ажил-ла ажилдаарлар. Ажилдап алган ашкы-хөргөндиге тоску беш чылдың фондуучу 539 доозукчу чылдың үлүдө ажилдап турар автотранспорт-тун ажил-ишчилери дөрт ай-нын бүдүрүлгө онаалдызын апрель 28-те күүсеткен тура-рын хүлээткелер. А феврал-дын бүдүрүлгө планын 102,4 хуу кылдыр күүсөдирген.

СОРУК КИИРГЕН

Бай-Тайга районуң ажил-ишчилери тоску беш чылдың тодаралыкты чылында күжө-нишкениң ажилдап. Курү-неге этг саяр планын 100,2 дүктү 102,3, сүттү 104,8 хуу күүсеткен. А эрткен дөрт чылдарының түнелди-биле алы-рга, планда ажык 60 тонна эшти, 89,5 тонна сүттү саткан. Бода малды 7,8 шээр малды 4,8 хууаарга өстүргөн. Ол көр-гүзүлгелерин чедип алырыга кө-дээ ажил-агыйның ажил-иш-чилериниң кирген үлүг-хуузу улуг.

8 мурнакчыларын орденнер, медаллар-биле шаң-наан. Шаңгаларын тымыр-ны агаар-бойдузунун байдалыга тазырытпур хөвөсү кыш дур-жузуна чөк ордолар. Хура-ганын, күжү кошоккашмаар хойлар көк сиген, сула, ми-нералдыг кемир-биле ханды-рылган, азыралга турар. Тур-далаыста мал сугтарар чыгып суг доктаалы турар. Хар бистинде чуга.

Иван Петрович! Силерни Ба-за катан социалистик чарыш-ка кийгирдиң, хүлээп ап көрү-дөр. Силерден чарышын манаш олур мен. Силериниң мен эрткен чылдан чедип, ажил-хе-рээр, амдырал-чурталгаар-биле таныжым, ажил-иш-чи дүжүлүгүмү-даа солугу-кан болгай бис. Бо чылдың нольде бистинге залдан киз-ринче Силерин чаладым, Иван Петрович.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Бо хүнерде төрөзүн 280 хоомдан 300 хураганны кам-галаан алдым. Совхозтун бүгү төрүүр хоомун 80 ажыг хуу-зу хураганым. Нянтинг ма-лын кыптан түр менди ажы-

кыптан чедип алыр. Иван Петрович! Силерни База катан социалистик чарыш-ка кийгирдиң, хүлээп ап көрүдөр. Силерден чарышын манаш олур мен. Силериниң мен эрткен чылдан чедип, ажил-херээр, амдырал-чурталгаар-биле таныжым, ажил-ишчи дүжүлүгүмү-даа солугу-кан болгай бис. Бо чылдың нольде бистинге залдан кизринче Силерин чаладым, Иван Петрович.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

Ажилдарыңа чедириниң-верин күүсөдир. Дажы-Намчал ООРЖАК. «Алаан-Маадыр» совхозтун хойжузу, Социалистик Күш-ажыктын Маадыры.

ШЫНГА ЧАГААЛАР

ИЕ-ЧАШКА САГЫШ САЛЫШКЫН

Эвези орулгалык өг-бүлөнүн урууларына дууламчы тыпыр дугайында СССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун 1974 чылдын сентябрь 25-те Чарлыгына чааарыштыр өөрүшүнү илереткен чагаалар

СЭБИ-ниң XIV съездинин шийтирин боттадырышпаан, эвези орулгалык өг-бүлөнүн урууларына дууламчы тыпыр дугайында СССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун 1974 чылдын сентябрь 25-те Чарлыгына үндөйлөш, айда алдыр нинти орулгазы кичи бурдунче оналтыр 50 рубльден аптас өг-бүлөнүн сес хар чедир урууларынын бирөөсинде айда 12 рубль хемчээлдик дууламчы баары, 1974 чылдын ноябрь 1-ден боттадырып азелээн.

Акылчынарнын болгаш колхозчуларнын, албан-хаакчыларнын болгаш шерик албанчыларнын база сургулд өг-бүлөнүн нинти орулгазынга ажыл төлөвирин, ашка-шангалын, колхозтуу нинти ажал-агыйына ажыл дөш төлөвирин, пенсияны, пособини, стипендияны, өске-даа акша төлөвирин база хууда дууламчы ажылдан орулгазы кичи саваар.

Бистин республикада бичил чаштар хой, нинти чоунун иштинде сес хар чедирлер бенин бежен муш ажыг. Он бирден хой уругулар иелер—125, тоотан он чедир уругулар—500 ажыг, чедирен сес чедир уругулар иелер—1400, алдыр уругулар—1500.

Тыванын чоунга, ылангыя биче салгалдын кызыкчылыгы, культурун өздөстөшкөн партиянын болгаш чазактын ол ачы-дууламчыны үндөткөн үчүсү уугу кижиге. Он аныда бот болган хой уругулар он муш ажыг иелер чылда-ла бир миллон ажыг рубльдин пособиенин база четтирер турар болгаш, Ие-чашка ол немедэ дууламчы болза политиктик болгаш социал-хандырылга талазы-биле чутула хемчеглерин бирээт. Ол болза бүгү-те чүвени совет кижиге, он чагай чорууна бараалганын турарынын улам-на балтыла.

Партия организациалары, көдээ Совет куускомуну, ылангыя лекторлар болгаш агитаторлар ол талазы-биле кичилдерин, масса-политиктик ажылды улам дөшүткүч чорудар чутула. Ие-чашка бо немедэ дууламчы дугайында Чарлыктин чедиринин боттадырыш, ылангыя бүдүрүлгө, ажал-агый, албан организациалар уугурундарында уугу чамарышталык болту.

Каз-Хем, Бий-Хем, Эвэр, Барыш-Хемчик ышкыш чамарышталык болту. Чыгыш Чарлыгына чыгыш чамарышталык болту. Чыгыш Чарлыгына чыгыш чамарышталык болту.

Дыштанылганы канчаар эрттирип турар силер?

Элечег тыгын. Автобус доктар чедре тур бис. Ажал шагы эртен, дыштаныр үе келген. Казы ажалда турар эштеривинти бирөөн чедре холду кичи: «Ажал шагы төне берди хоштуу, аннаалды бе, чоруулу бе, канчаал» деп ирда, сагыш-биле шагда-ла Танды-Ууланн сынгарында барган ышкыш болду. Эр кижилер аннавай-лаа канчаар. А херөөн кичи канчалар, база аннаалды бе? Анчыны элери, олаан каларын, шайын хандырынын боор болза бааз солун. А фотоаппаратты чүктен алган, бойгустун чараш чуртталаны өөрү, арыг агаарга селгүтүстөр оон-даа эки. Амгы үенин ачымы дээр, дайнам элт дөш эвес, а бойдуотун чуртталаны чедирини чымшыт ажыл хунерини сонда дыштанып, күшкүдөл нечел алды дөш кижиле болгай. Ничамаш аннаар алы балыктары дээр чүчүл-ла мурнууда хыштангыларны бир алы солун хевир деп болар мен.

Канчаар дыштаныр кичи бурдунун бодунда хамар-жир. «Тыва кобальт» комбинаттын улуг энергетини Петропавловск өг-бүлөнүн дыштаныр хунерде көргө, хаактап чорулар. Балшылар Кызыл-биле Малтын олар өөрүнчидери-биле даган балмы турда, даг аорнери сагышка кирер.

Тыва АССР-ниң тугузугу Кыс-оол Ширинкевич Хурма ол калкын теверлерин Сарыг-кыс Тас-ооловну олар хостуг шагында уругуларыны кичилдерини сагыш салын турар. Оларны дөрт уругулары шунту эки-өрөнип турар. Хову-Асынын 8 чыл шолданып 5 «р» класстын уруу Ана ийги уулунда кончт оми демектериг өөрөгөн.

Кичи ажалдан хостуг үедеринде ажыгыт ажылды база кызыл алыр. Чолаачы Март-оол биле теверлерин Тана Балыларын өг-бүлени хостуг үенин ажылган тургаш чаа бакмыны тулуп алганнар.

Бистин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ажитвартира шагаада

«Херал» аттыг агитвартир Танды районда Тока аттыг совхозтун Казк фермалында. Ферманын ажал-ишчилери агитвартирде ула-дараа чыгыш, кичээдерге олуржу, харымда, номчулга конференцияларын киржин, лекция, беседаны дыккан, өон организацп, сүмөлөп турар ажал-херөөн күрөлдик ханды-

редакцияга хойу-биле мээп турар. Тыва АССР-ниң социал-хандырылга министри Николай Лууджолович Кунчүден тайылбыр бээрин редакция дилээн. Оң чүүлүн моң адаанда парладывыс.

Тивтеринге бо ажыл ийи ай чартык орайга эзелээн. «Кызыл хоорай Советинге тамаарылгалык «Тере-Хал» колхоз, «Кара-Хаак», «Сукпак» совхозтар ышкыш ажал-агыйларын база чамдык бүдүрүлгө, транспорт коллективтерин удуруткучулары партианын болгаш чазактын ол чутула доктаалын чедиринин боттадырышына холбашкан хемчеглерин база четпес организацп турар.

Совхозтарын бүдүрүлгө кат-тымчылыгы, Көдээ ажал-агый, Чырыдышкын, Кадик камгалда, Салыг министрстволары ышкыш республика укур-дууламчы организациалар хамарышталык чедиринге ай-тымшыкын бээр, шийтирини күөсөлдөш хандыры, оларга дөшүткүч дууламчы чутула.

Кандыг-даа ажылдык чедиринин болуру баш бурунгаар белеткелден, организацпг удуруткучулар кол хамар-жир. Америкстрания төлөвиринге удуруткучу, кол бухгалтер кичилер, профессор, өске-даа хой-ниги организациалар активинден, составтыг комиссия хамарышталык чедиринге тургускан, оларны бүтү тала-биле сургап өөрөткен турар. Ук комиссиядан аныда, эвези орулгазы өг-бүлөнү кирген бидиринишкенин, анал докбалагы өске-даа документи чедиринге, хууду алдыр хамарышталык кичи турары албан.

Бо бүтү ажылды удуруткучу, он хойбу «Эвези боттадырыш» хамарышталык хандыры, район болгаш көдээ, суур Советтерини куускомуну хандырышталык укур-дууламчы чедиринге мазгала ясли-садтар, школа-интернат удуруткучуларын кичиңегейн база бедилер херек.

Бистин күрүнеси ышкыш кичи, ылангыя не-чаш дугайында шак ызын ола сагыш салымчынын чурт делегейде чол. Коммунист партияны, совет чазактын ала өөрүнүсү өг-бүлөнүнге уугу өөрүшүнү база катал илердер, ол нинти херекке харыш кылдыр кичи бурдуу улам кү-дөшүнүн ажалдаар ужураду.

Н. КУНЧУН,
Тыва АССР-ниң социал-хандырылга министри.

ХОСТУГ ШАГЫНДА

теверини, кыжы аларын, хол шырдырааны, даган уезини маргылаалары болган. Балшы, дабыш, чинеп текек теверинге Анатолий Ховалды тилдөө, эртерик шаңдалып алган.

Кыжы алары солун байлады эртен. Солугу ийи-ийи эки кичилер аразында дөшкөпчүлүк турар. Оми Кыс-оол, Владимир Чалыш олар удуп алган. Шырдыра маргылаалык чедиринде Волода Тылды тилдөө. Даган уезинге ар улустан Оми Ана бирги чедир ал, үстүдө тилкелдер-биле кады шаңдалган.

Дараазында чыгылганнар ты-валык тымарына, идарына массалык киршиккенер. Ажитвартиренин өг-не улуг наздык чуртталаны Чалыш Сержинин иткан тымыктарын

Эки организастаарга...

Күш-ажычын иделсе соонда дыштанылга хунун эки организастары чедре эргексө чутула. Арыг агаарга селгүтүстөр, кичээдерге талылап, кино, концерт көрүп, массалык оюнорга киржин дыштаныр — калкымылгага база ажыгыт. Чоунун дыштанылгалык «Шанбалы» совхозтун коллективни эки организастап турар. Чоокта чаа бир кежээ эркен. Көдээ клуб—культураның бодуну олаачы, дыштанылгалын төүөнү илчидир берген, казастага-дегиргези көрүштү, чога сонургадым баралаткан-ла чүве хой турган. Херөөнөөр чөвүленин организастары алы-чөмкөй делегелерге кончт эки болган. Тескээр, хажжатар, шымды-

«Шын» солун редакцияны чедирде бижикчилеринден февральда 680 чагаа алган. Бо дээрге, чылдын баштайгы айының дөшкөпчүлүгүндө 40 чагаа хой болган ол.

Февральда 24 номер үген. Айның почтазы-биле келген ол чагааларнын 250 ажыг ол номерлерин арынарынга парлаттыган. Чагааларнын өйү эртерестери моон сонгааргы-даа номерлерге парлаттыган. Чамдык чылдаганнарнын уламында 100 ажыг чагааны авторларынга харыылаан.

Мурнуку айларын почтазы-биле редакцияга Кызыл хоорайдан, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Барыш-Хемчик районнарда чагаалар хой келген. Эвэр, Бай-Тайга, Тес-Хем, Танды районнарда чагаалар саны мурнууда турган хемчээлинден көвүдөп турар.

Каз-Хем, Бий-Хем, Эрани, Мөнгүн-Тайга районнарнын ажылчын болгаш көдээ корреспонденттеринин чагаалары чүгле бо чылдын эвес, мурнуку-даа чылдарда эвези турган. Ыччангаш ол районнарда мал кыштаглашканынын байдалын, Бүгү-эвилдеги коммунист суббонтингине белеткел ажылдарын болгаш немец фашист эжелекчилерин чылча шапканын 30 чылынын юбилейинге утуштур чоуну көдүрүшкүнү күш-ажылын көргүскен материалдарын редакция маанп тур.

Фина Артына Эрэн районун «Мөрөн» колхозунда мал эмиши. Ол 1968 чылда Кызылдың көдээ ажал-агый техникумун мал эмиринин салбырын дооскан. Фина он бээр түс илхона амылдап илген, бо аразында онашкан ажылынга кызымаан көргүскен.

Ф. Артына—колхозта анык коммунисттерин бирээт. Ол хой-инитиниң ажылынга илкенпейгир кирип турар. Ылаңгыя илхона комсомол комитетинин бюре нешигүнү, суурва херөөнөөр чөвүленинги база нешигүнү. Комсомол, херөөнөөр ажылынга илкенпейгир кирип турары-биле чегелештир, чон ортузунга лекция, беседаны үргүчү чорудуп, дыңанчыларны бедил үндөшүн чедип алган.

Фина Артына «1974 чылда социалык чарыштын тилкени» деп херек демдээ-биле шаңдаткан.

ЧУРУТА: мал эмиши Фина Артына.

Сеткүлимниң ханызындан

Коммунист партиянын болгаш совет чазактын бүгү-те чүвени кижиге, кичилни чагай чорууна бараалганын турарын амыдыралдык баям бурдуу бадтыкар. Партия болгаш чазак хой уругу өг-бүлелерге доктаамал кичиңегейн салып келген. Бо дугайында өртен чылдын тускай доктаал база үгенни билар бис.

Болум сес уругун алаам мен, оларнын уругу айда-ла 36 рубль пособие тышып турарыга өөрү чоруур мен. Чүгле бис эвес, ол дууламчы-

га таварышкан өг-бүлелер анаа өөрү чоруур.

Өг-бүлөгө кичиңдилген, биче чаштарын шыл өстүрерин күрүенин, бүгү-инитиниң чутула херээ кылдыр көрүп, хой уругулар иелерге пособиени тышып, уругулар албан чедириниң чедирин улам калбар турары магалы. Совет чурт ышкыш илчидир чагай күрүсү делегейде чол.

Н. ДОРНУМАЙ,
фронтучу.

Улуг-Хем район.

К е ж э э г е

Ак-Довуркат ортумак школаның доозукчуларының кежээни болган. Анаа школаның 8—10 класстарының өөрөнччилери болган балшылар киришкен. Ол школаның баштайгы доозукчуларынын бирээт, он директору М. Н. Давылова ук кежээни ажыткаш, мынча дээн:

— Бо школаның ону класстын 1965 чылда 27 кичи доозукчу. Красноярский педагогтун дооскан келеринге, Ак-Довуркат ортумак школаның директоруа томуйлаан чүве.

Калы өөрөнччилеринин Д. Х. Ооржак бо кежээде база олуржуп тур. Давыр-оол Хайнырбаев Красноярский өңүт металлургия институтун бо чылды дооскан, Ак-Довурката инженерлер берген—деп, директор анал сеткил хандыгы илкеткен.

Дараазында даг инженер Давыр-оол Хайнырбаев Ооржакка сөс берген.

— Коммунист партияның болгаш совет чазактын бүгү-те чүвени кижиге, кичилни чазак-биле материалдарын, өөрөдө пособиелерин, чараш чурттарын стипендияны кылган. Он өрөлдөр арыг-силеге, а дашкы девискээр чуртумчылдыктан.

Ол коллективте он сес комсомол ажалдап турар. Оларнын аразында Галина Багаева, Стюра Ооржак, Тамара Куду-закова, Дарья Хомушук ышкыш билгин, мергежилни бедилди турар аныктар бар. Он ийи ажалкы Сарыгал, Балист Гречка, позар, Вишневская аларны база магалп болур. Бот-тынып турар чүтү болгунда олар илкенпейгир кирип турар.

Т. САРЫГАЛ.

Эки кижилер дугайында

Буянның иште

Бай-Тайга районун «Мур-лакчы» колхозта улакток эм-белгези ажытканга-ла, беш чыл болган. Бо үенин иштинде алаа чеже арыг уугу-биче кижилер кадым эмилдип ап, чеже божуур иелер чингезин дээр. Моон мурнууда бүдүрүлгө сүмөт чандык эми турда кандыг ийик, уугу арыг кижилер илап-ла район төвү кирип эмирден турган болза, ам колхозтуң бодунда эмилеге бар аларган. Улуг зарыг кичи эмилеге чедип шыдаас машина чедип келген, арыг кичини эмилеге алаар-Коммунист партия, Совет чазак кичиниң чагай чоруу эмиш бо хире сагыш салын турда, кичи канчыл өөрүсө боор.

Бистин улакток эмилегинде улуг, биче кижилериниң кызыкчылыгы дээр, боттарынын амыр-жыжак болбайт, чога дуузын дүң-хүп дөшөй чедир турар эмилерине Рая Чошактай, Марта Салкытай, Мария Кызыл-оолу болган өскелерин-ла Шы сурунун чуртталачылар магалп, улуг күндүктөл-биле алап турарлар.

К. АРБАЯ-ООЛ.

Ажылынга кызымак

Бодунун шийип алган мергежилге сундурут, онашкан ажылынга тура-оруктуг кызымакка анык тускай эртемчилер бисте хой. Оларнын бирөөнине Ийме суурда кичи эмилегиниң эргелекчиси Валентина Сундуй-оловни Мон-гун хамар-жир. Чайында эминде, кыштын соогууда, дүңгү карагынында-лаа чалапта келсе, Валентина чалам дивес, азыгыт, чадаг, машиналыг-лаа болза, ауа херек черге дүргө-не чоруп олурар. Валентина Сундуй-оловни ажал-агыйына девискээринге, ырак одарларда малчынар алдарында, суурда бакчыларга-даа бо-ла чед бээр.

Илгарында солугу хунеринде Ленин аттыг колхозтуң девискээринде чурттап турар малчынарнын алдарын Валентина Сундуй-оловни-биле кады кезип, оларнын кандыг чурттан, ажалдап турарын солурутап чоруду.

Он хой-инити ажалыгыт киржилеринге кысыгыт-биле чугааларга мындыг: Ийме көдээ Советинин депутаттыг, колхозта партербонун кежиугу болган херөөнөөр чөвүленин кежиугу.

О. АРАЧЧАА,
Чөөн-Хемчик район.

Малчынның аалчызы

Хоорай Советинин депутаты, коммунист В. И. Ковалев Кызыл селлозунун автолавказынга чөлаачы-садыгы болуп амылдап келген. Ол, Бий-Хем районда «Саян» совхозтун малчынарнын аалчыны.

Виктор Илюкеевичинин барган-ла чедирге садып алыштыр, оон автолавкамы доктаанып, садып алган бараан-парынга сеткил хангап, өөрүшкүлүг чанарлар.

Садып алыштырларга посту метрден, алы-чөм аймаан деп-изил берип тура, оларнын чагыгыларын кылдыраакыга демделеп ап, дараазында келдерге, садып алыштын илчидир чагыгыларын күөсөлдөп экеэр.

Эрткен чылдын бараан саарылазынын планын эш Ковалев 113.5 зуу күөсөлдөп, пландан ажып 12.8 муш рубльдин бараанын саткан.

Тоску беш чылдын доозукчу чылдыга малчынарнын ба-раан-биле хандырылазын улам экижерде дөш селло чамдык хемчеглерин амылдап келген. Автолавка садыга садып килдизиниң тускай специалти амылдаган. Ол кичи автолавканын бүтү ажызып, ылангыя бараанларын ассортиментиниң элбедирчеге оңа кичиңегей салыр. Ол ышкы автолавкада быжыглаткан кичи малчынарнын негедө-чорудаларын билеп алыр со-рулга-биле тургаларже хаал эвес үенер.

Чөлаачы-садыгы бурдуу малчынар тургаларыга чет-кенин, оларнын чагыгыларын бижээп тускай кылдырааштыг. Бистин селлопун автолавкада чөлаачы-садыгыларын алган специалтиг күлөзөгөй чедиринин күөсөлдөп дөш кызымаккай ажалдап турар.

П. РЫЖОВА,
селопада садыг килдизиниң эргелекчиси.

Хоочуннарның бирээзи

Назы-хари бежене ажа берген, салгы-сырынга додуга берген хурен ары-шарылап кичини Биче-Тей суурга, «Шек-пээр» совхозтун мал бригадаларына бо-ла көрүп болур. Ол болза мал эмиши Сарыгал Самбуевич Дүрбүү-дур. Нинтинин мадын өстүрер, ону арыглардан камгалар харыс-салгалыг үлө-херекке ол ам 28 чыл бараан болуп келген.

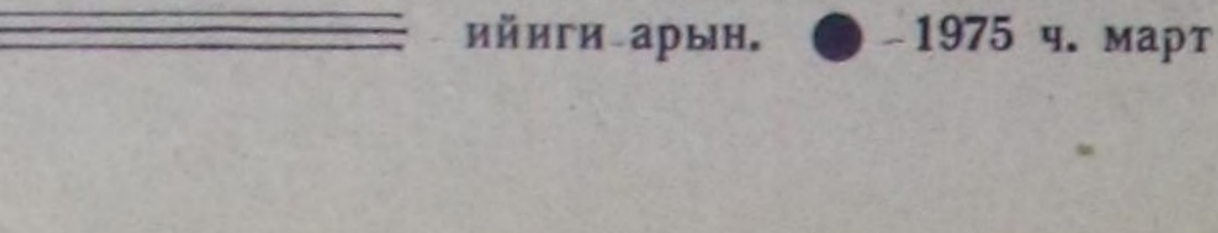
Хоочун коммунист бо аразында чеже мады эмилеге, арыгларга уугу баш бурдуу-гаар кандыг хемчеглерин ап чорутуван дээр. Сарыгал Самбуевичиниң ажал-иши дур-жуглазы байлаа, ону хой-көй жоостериниң амылдакчылары ажалдагыт амылдап, анал өөрүшкүчү илкеткен келген.

Кыштын соогууда, чайың ичинде, ол ырак-чоок алыс, кежээде малчынар аразыга ажалдап чоруп. Чагыс чык-кыс. Хой кыргылазын эгелээр мурнууда аныа белеткелге, ылангыя чутула вангазын бүтү тала-биле таварышталыг тургузарыне, арыг-шевер алтыргыже оңа кичиңегейн салын турар. Киргыттыган, чутула эртен колданыр Чө-Амр, Тесе-Алар, Баян-Кол ышкыш комитетке чайлагаларине ол көжүрүп эгелээр.

С. С. Дүрбүү онашкан ажылынга харысалагыт, кичилерге эмилеге-ээлек эш-өөрү-биле найрадалыг, ол ышкы өг-бүлө амыдыралына база үлгерилеге. Тос уругуну нези Суугу Шыраповна-биле ол чуртталга эзелден бээр 35 чыл болган. Ол убагыт Биче-Тей эмилегиниң сайтарказы.

Ол өг-бүлө коммунист кичи дөрт, комсомолчулар үш. Уругуларын уугулары аныа бээр албан ажалда, а школа назылыг дөрт кичи магалдык өөрөнип турар.

С. ЭРЕС-ООЛ.

Сарыгал Хуна тугузуга хой чыл ажалдаан. Ол Чөөн-Хемчик районда «Сут-Хөл» совхозтун төвү Сут-Аксы, Кара-Чыраа салбырынын тугуз сууругу уугу-хуурун кирип келген. Арга мергежилдик хоочун тугузугу 1961 чылдан эзелеп солго төвүнде чазарт мастерскаяга амылдап эгелээр. Бо хунерге чедир ол чеже бажынарга, мал кажазаларына сонга, ажижик блоктарын, рамааларын кылган дээр. Совхозтун салбыраарында, албан организациа чедиринде чазарт салбыр-кага келген чагыгылар Сарыгал Хуна кузелдин-биле ху-дээн ап, алыткан хуусаазында эрттирбейн килип берип турар.

Малчынар алаа тыва аптараларын, өгтө салгырынга таарыштырган стол, саңдаларын чагааш кылдырып ап, уран-шевер кичиниң эл-селти эки кылганы дээр өөрүп четтиргенин илкеткен турарлар.

Союз төвүнге уран-шеверлерин кылган ажалынын делегелени хаал эвес бо-ла организацп бээр. Сарыгал Хуна анал база-ла киржин келген. Ол эзелчегил делегелге киржин-биле шай согажын чагап, хоолап суурда, бо чурттуу тырттырган.

Ш. КУЛАРНЫЧ фотоу.

Эки кижилер дугайында

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Эки организастаарга...

Күш-ажычын иделсе соонда дыштанылга хунун эки организастары чедре эргексө чутула. Арыг агаарга селгүтүстөр, кичээдерге талылап, кино, концерт көрүп, массалык оюнорга киржин дыштаныр — калкымылгага база ажыгыт. Чоунун дыштанылгалык «Шанбалы» совхозтун коллективни эки организастап турар. Чоокта чаа бир кежээ эркен. Көдээ клуб—культураның бодуну олаачы, дыштанылгалын төүөнү илчидир берген, казастага-дегиргези көрүштү, чога сонургадым баралаткан-ла чүве хой турган. Херөөнөөр чөвүленин организастары алы-чөмкөй делегелерге кончт эки болган. Тескээр, хажжатар, шымды-

Ажылынга кызымак

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Малчынның аалчызы

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Хоочуннарның бирээзи

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Дыштанылганы канчаар эрттирип турар силер?

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Сеткүлимниң ханызындан

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Кежээге

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Эки организастаарга...

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Ажылынга кызымак

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Малчынның аалчызы

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Хоочуннарның бирээзи

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Дыштанылганы канчаар эрттирип турар силер?

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Сеткүлимниң ханызындан

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Кежээге

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ.

Эки организастаарга...

Бизин чамдык эштеривин хостуг шагын илчидир ажыгыт эрттирип турарлар. А силер?

Ч. СОДУНАМ

